СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXI. Число 31. Джерзи Сіти, Н. Дж., вівторок, 6. лютого, 1923. VOL. XXXI. No. 31. Jersey City, N. J., Tuesday, February 6, 1923. THREE CENTS

ЗА 6 ДНІВ

КІНЧИТЬСЯ ЗБІРКА НА ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ РІДНОМУ КРАЄВИ!

Українські громади: Візьміться сейчас до діла, щоб виконати сей народній обовязок, який на Вас полягає! Поспішіться, аби до 12-ого лютого с. р. довершити 30,000-ний Фонд!

УКРАЇНСЬКІ ТОВАРИСТВА НА ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ.

1. МІСЦЕВИЙ ЗАПОМОГОВИЙ КОМІТЕТ МІКІС РАКС, ПА., пересилаючи ДЕВЯТЬДЕСЯТЬ ДОЛЯРІВ на Негайну Допомогу пише:

Вважаємо, що під теперішну пору збірка на Фонд Негайної Допомоги це справа найважкійша, яку повинні поперти всі Українці, а особливо ті, що зорганізовані по товариствах. Щоби не тільки писати гарні слова, але й ділом дати добрий примір другим, пересилаємо від себе 90. дол. для нашого Правительства на боротьбу о визволення Рідного Краю.

2. УКРАЇНСЬКЕ СПІВАЦЬКО-ДРАМАТИЧНЕ ТОВАРИСТВО „БОЯН" В КЛІВЛЕНД, О. пише:

На засіданню нашого Товариства рішено виасигнувати з нашої каси суму ШІСТЬДЕСЯТЬ ДОЛЯРІВ на Фонд Негайної Допомоги. Наших Товариств в Клівленді є понад 20. Якщоби всі вони зложили від себе відповідні жертви, то наша громада станулаби в збірці на Фонд на першім місци.

Нумо до діла! Станьмо на першім місци то не тяжко! Нехай клятий Лях знає, яке в нас завзяття. А памятаймо, що тільки завзяттям зможемо добути собі волю.

МИХАЙЛО ГУЛЬ, секретар.

3. БРАТСТВО СВ. АРХ. МИХАЙЛА В ЛІТЛ ФОЛС, Н. И. переслало на закінчення Фонду 25. долярів.

ХТО СЛІДУЄ?

...ИКИЙ ЗЕМЛЕТРУС ПІД ТИХИМ ОКЕАНОМ

ГОНОЛЮЛЮ, 3. лютого. — Величезні простори Тихого Океану довкола Гавайських островів були нині заворушені бурею, що повстала не наслідком вітру, але порушення морського дна. Филі, що місцями досягали висоти 15 стіп, вдаряли на острови, спричиняючи богато шкоди та вбиваючи богато людий.

Американські сейсмографічні стації (що слідять за потрясеннями землі) занотували сильні потрясення землі на яких 5 тисяч миль від Вашингтону. Потрясення тривали понад три години.

В стейті каліфорнії почав працювати вулькан Ласен Пік, одинокий невигаслий вулькан в Злучених Державах. З гори вилетіла хмара диму та попелу, котра вкрила верх гори.

Шкода, викликана землетрусом по ріжних островах Тихого Океану, виносить понад міліон долярів.

КОНҐРЕС МАЄ СХИЛЯТИСЯ ДО УРЯДОВОГО ПРОЕКТУ ЩОДО СПЛАТИ ДОВГІВ

ВАШИНГТОН, 3. лютого. — Опозиція проти проекту уряду щодо сплати англійських военних довгів ослабла в обох палатах конгресу, і пропозиція уряду буде після всякої правдоподібности принята вже в найблизчих днях.

ГОРЯЧА ДЕБАТА В СЕНАТІ НАД ПИТАННЄМ МЕЖИНАРОДНОЇ ПОЛІТИКИ АМЕРИКИ

ВАШИНГТОН, 3. лютого. — Сенат мав нині дуже горячу дебату над питанием найблизчої межинародної політики Злучених Держав.

Почав її сенатор Кінг з Юти, котрий заявив, що тепер власне настав час, коли Злучені Держави можуть відограти визначну ролю в межинародній політиці; він називав дотеперішню політику уряду політикою боягузів. Се викликало сейчас спротив зі сторони сенаторів Бори, Брандеґі, Каревея та Норриса. Сенатор Бора критикував безпощадно версайський договір, називаючи його причиною всего нещастя. Сенатор Брандеґі закликав сенат не покидати дотеперішнього становища в політиці. Лишень сенатор Вілємс обороняв політику Вилсона, заявляючи, що причиною упадку значіння Злучених Держав в межинародній політиці була боротьба проти Вилсонових ідеалів.

КОШТИ АМЕРИКАНСЬКОГО УРЯДУ ЗА ВЕДЕННЄ ЗЕЛІЗНИЦЬ В ЧАС ВІЙНИ

ВАШИНГТОН, 3. лютого. — Генеральний урядовий директор зелізниць предложив конгресови звіт, після котрого кошти ведення зелізниць підчас війни коштували 1 міліярд 800 міліонів долярів.

ҐАРДИНҐ ЩЕ ХОЧЕ РАТУВАТИ ДОПОМОГУ ДЛЯ КОРАБЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

ВАШИНГТОН, 3. лютого. — Президент Ґардинґ збирається віднестися до конгресу зі ще одним закликом ухвалення попертого ним проекта закона про піддержку корабельних підприємств, проти котрого в обох палатах конгресу існує поважна опозиція.

РУХ В ПРОМИСЛАХ

ВАШИНГТОН, 3. лютого. — Секретар-скарбник департаменту будівельних юній при Американській Федерації Праці видав публичні розрахунки, якими він хоче доказати, що в Злучених Державах є тепер більше будівляних ремісників, як американський будівляний промисел може заняти.

На тій основі згаданий департамент виступає проти агітації за допущенням більше фахових робітників з Европи.

Обчислення департаменту показують, що всі галузи будівляних робітників ,з виїмком мулярів та пластрових робітників, відчувають до певного степення безробітте.

СПРАВА КРАВЕЦЬКОГО СТРАЙКУ В НЮ ЙОРКУ

НЮ ЙОРК, 3. лютого. — Генеральний страйковий комітет злученої ради кравецьких робітників на своїм вчорашнім засіданню дав комітетови 7 осіб необмежене право зарядити страйк 30,000 кравецьких робітників в Ню Йорку.

Урядники юнії предложили комітетови звіт з переговорів з представниками кравецьких босів, а збори, довідавшися про зірвання переговорів босами, сейчас рішили зарядити страйк.

Коли до страйку дійде, то він не почнеться скорше як в середу рано.

ПОЛЬСЬКІ АРТИСТИ НА ЛАСКАВІМ ХЛІБІ

Група краківських послів має внести у варшавському соймі проект такого закону: „Високий сойм зволить ухвалити: Кождий артист-творець, що покінчив 60 рік життя, ціле своє життя публично виступав зі своєю творчістю з не має майна, яке би вистало йому на удержання, одержить з державного скарбу субвенцію у висоті емеритури старшого державного урядника. Після обчислень зїзду кандидатів до такої субвенції є в Польщі менче а ніж 25, супроти чого переведення того проекту не обтяжить надмірно державного буджету".

ЗЕЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА В ТШЕБІНІ

Нічю з 7. на 8 грудня наїхав на стації в Тшебіні поспішний поїзд ч. 906. на товарний, причому частинно знищено чотирнайцять возів товарного поїзду. З людей не потерпів ніхто.

МІЛЮНОВА КРАДІЖ В ГАЛИЧИ

Оноді шної ночі невідомі грабіжники вломилися до скарбової каси в Галичи, забираючи відтіля 12,000,000 м. п. в готівці та велику скількість здепонованого там срібла та золота. На місце злочину виїхало кількох урядників станиславської поліції.

ПОВІСИВ В ТЮРЕМНІЙ КЕЛІЇ

Оноді приловила польська поліція в Дрогобичи ославленого бандита Петрова, який довший час непокоїв околицю. На другий день по арештуванню Петров повісився в тюрмі.

ДЕ БУДЕ У. Н. ХОР?

FEBRUARY

Wed. 7—Louisville, Ky. Kosair Temple
Thurs. 8th—Indianapolis, Ind. (?) Cadle Tabernacle
Fri. 9th — Cincinnati, O. (?) Emery Auditorium
Sat. 10th—Dayton, O. (?) Memorial Hall or Columbus (?)
Sun. 11th — Cleveland, O. Masonic Temple
Mon. 12th—Toledo, O.
Tues. 13th — Ann Arbor, Mich. Hill Auditorium
Wed. 14th—Flint, Mich. (?)
Thurs. 15th—Ft. Wayne, Ind. Majestic Theatre
Fri. 16th—Butler, Pa. (?)
Sat. 17—Pittsburgh, Pa. Syria Mosque
Sun. 18th—Youngstown, O.
Mon. 19th—Erie, Pa. (?) Park Theatre
Tues. 20th — Buffalo, N. Y. Elmwood Music Hall
Wed. 21st—Rochester, N. Y. Eastman Theatre
Thurs. 22nd — Auburn, N. Y. Auditorium
Fri. 23rd—Ithaca, N. Y. Cornell University
Sat. 24th — Utica, N. Y. Utica State Armory
Mon. 26th—Binghamton, N. Y. Kalurah Temple
Tues. 27th—Scranton (?) Town Hall
Wed. 28th—Pottsville, Pa. Hippodrome

ЗРІСТ ДОРОЖНЕЧІ В ГРУДНІ М. Р.

Варшавські часописи подають, що головний статистичний уряд очеркнув зріст дорожнечі в грудні м. р. у відношенню до листопада о 35 прон. Такіж обчислення в Познани і Лодзі виявили ще виший процент.

ЗЕЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА В СУДОВІЙ ВИШНІ

Дня 4. грудня зударився ідучий зі Львова поспішний поїзд на стації Судова Вишня з товаровим поїздом. Поважних випадків не було. Причину зударення має устаслити слідство.

ФРАНЦУЗИ СТРІЛЯЮТЬ ДО ТОВПИ НІМЦІВ ТА ВБИВАЮТЬ ЛЮДИЙ

БЕРЛІН, 4. лютого. — Французькі війска мали стріляти на німецьких зелізничих робітників в Мейенс та Інґельгайм.

Т Інґельгаймі мали зударитися зі собою два поїзди, везучі вуголь під охороною французького війска. З невідомої досі причини французькі жовніри стрілили до зібраної з приводу катастрофи довпи та вбили 9 осіб та ранили богато других.

З Дісельдорфу доносять, що один французький капраль застрілив нехотячи німецьку дитину.

В місті Ессен французькі війска мали вжити пального оружа, щоби розігнати збори, уряджені німецькими комуністами.

„СВОБОДА ПРЕСИ"

Святочне число часопису „Громадський Вістник" сконфіскувала пол. прокураторія за одну стрічку поезії О. Бабія п. з. Ґлоріал, три місця в статті „Польща в 1922 р." та частину новинки „Набір добровольців в Теребовлі".

НАРЕШТІ!

Варшавський „Куріер Польскі" доносить, що супроти веденої тов. „Розвуй" погромової пропаганди, що виходить поза рамці його статуту, польський уряд видав зарядження обмежуюче діяльність цього чорносотенного „товариства" до границь зачеркнених статутом.

ЛОЗАНСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ РОЗБИТА

ЛОЗАНА, 4. лютого. — Лозанська конференція, котра мала завести мир в Малій Азії та на Балкані, розбилася нині, не осягнувши своєї цілі.

Конференція розбилася через те, що Турки не захотіли підписати предложених їм аліянтами умов. Спеціяльнож Туреччина противилася двом точкам аліянтів, а то: вона не хотіла признати концесій, уділених ріжним аліянтським урядам та приватним підприємствам скиненим султанським урядом, а вітак не хотіла признати живучим в Туреччині горожанам чужих держав права судитися своїми, а не турецькими судами.

Коли турецькі представники заявили, що вони ніяк не підпишуть згаданих точок та покидають конференцію, представники аліянтів і Америки апелювали до Турків не зривати конференції, але їх налягання на нічо не придалися. Турки заявили, що вони годяться на 80 процент умов аліянтів, а другі 20 можуть ждати кращого часу.

ЛИТВА ДІСТАЛА УЛЬТИМАТ АЛІЯНТІВ

КОВНО, Литва, 3. лютого. — Литовський міністер заграничних справ дістав нині ультімат аліянтів, в котрім вони домагаються, аби Литва відкликала з округа Мемля всі оружені війска та розвязала уряд Сімонатіса і „комітет для спасения Малої Литви". Ультімат предложили спільно представники Англії, Франції та Італії.

Аліянти грозять в своїй ноті, що коли Литва не послухає приказу аліянтів до сімох днів, то аліянти зірвуть з Литвою дипльоматичні зносини та віддадуть справу до порішення Лізі Народів. Нота обжаловує Литву, що се вона організувала, вчила та піддержувала грішми зоружені відділи, що напали на Мемель.

Литовський уряд, подаючи до публичного відома про аліянтську ноту, додає від себе, що всі обвинення аліянтів неправдиві та що литовський уряд, хоча він бажає вволити волю аліянтів, не може сього зробити мимо своєї найкращої волі.

БУРЛИВЕ ЗАСІДАННЄ ЛІГИ НАРОДІВ ЧЕРЕЗ ЛИТОВСЬКУ СПРАВУ

ПАРИЖ, 3. лютого. — Литовсько-польське непорозуміннє за литовську столицю Вильну стало нині основою незвичайно горячої дебати на Раді Ліґи Народів, серед котрої впали навіть погрози війни.

Ходило в дебаті за справу невтрального поєса межи литовськими та польськими лініями, стоячими проти себе в околиці Вильни. Бельгійський делегат Гіманс предложив пропозиції, якби прочистити сей округ зі збройних громад, і збори сі проекти приняли. Польський делеґат Ашкенази сейчас приняв ухвалу, а литовський делегат Сідзікавскас заявив, що Литва їх приняти не може. Тоді французький представник Вівіяні загрозив Литві, що в разі неприняття нею рішення збору Ліґи, вона буде примушена поступити після постанов статута, себто зарядити зірвання економічних та політичних зносин з Литвою, себто просто відтяти її від світа. На се литовський представник помяк і заявив, що Литва виконає рішення Ліґи.

АЛІЯНТИ ЗАНЕПОКОЄНІ ДІЯЛЬНОСТЮ БУВШОГО НІМЕЦЬКОГО КРОНПРИНЦА

ГАГА, Ґоляндія, 4. лютого. — Аліянтські уряди мають бути поважно занепокоєні заміченою рухливістю бувшого німецького наслідника престола, котрий послідними днями мав виїздити до німецької границі та змовлятися з посідниками німецьких монархістів.

Приятелі бувшого німецького цісаря, котрі ґарантували йому захованне в Ґоляндії, мали зажадати від бувшого кайзера та його сина вияснення свого поведення.

Голяндський уряд зарядив слідство щодо чуток про інтриґи німецьких монархістів.

ФРАНЦІЯ ОКУПУЄ ЗНОВ 2 НІМЕЦЬКІ МІСТА

ПАРИЖ, 4. лютого. — Французьке міністерство війни доносить, що французькі війска заняли нині два німецькі міста Офенбурґ та Аппенвайерш, щоби в той спосіб дістати собі важні зелізничі получення та перетяти німецьку залізничу лінію, що веде з великого німецького міста Франкфурта до Швайцарії.

В той спосіб Франція перетяла важну артерію зносин Німеччини з Італією та Швайцарією.

Заняттє викликало серед Німців велике заворушенне.

60,000 СОЦІЯЛІСТІВ В БОЛЬШЕВИЦЬКИХ ТЮРМАХ

ПАРИЖ, 4. лютого. — Один московський делегат на соціялістичний конгрес в Ліль заявив на конґресі, що уряд Леніна поклав собі за завдання винищення соціялізму на цілій території, підлеглій владі Москви. В теперішню пору має бути в московських тюрмах понад 60,000 соціялістів.

"SVOBODA" (LIBERTY)

FOUNDED 1893.

Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодинокe число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ДОБРИЙ ПРИКЛАД ДЛЯ УКРАЇНЦІВ.

По війні побідники беруть добичу від побіджених і зачинають їх коштом веселе розтратне життє.

По теперішній світовій війні перша Франція забагла розтратного життя коштом побіджених. На підставі версайського договору Франція і другі аліянти мали дістати від Німеччини і других побіджених великі воєнні відшкодовання. Мали дістати гроші, уголь, дерево, худобу, навіть кури.

Сподіваючись воєнних відшкодовань, Франція вложила їх яко свої доходи до буджету. За екзекутора до стягнення тих відшкодовань тримає майже міліонову армію. Досі та армія нічого не стягнула, хотяй сама пожерла міліони. Але вкінці Франція таки вислала того зорyженого „екзекутора" до Німеччини. Покищо Франція своїм наїздом нічого не осягнула для себе, але спричинила вже великі шкоди для Німеччини. Відтяла від Німеччини осередок промислового життя і весь засіб угля, якого потрібно для німецького промислу. Се спричинило застій промислу в Німеччині і безробітте. Одним словом, німецький нарід потерпів великий удар ізза французького наїзду.

В сій недолі німецький нарід, покинутий всіми, вхопився саморатунку.

Президент Німеччини Еберт і премієр Куно видали відозву до німецкіого народу, щоби всі родини в цілій Німеччині на весь час недолі народу завели у себе крайну ощадність, викидаючи з домашніх потреб всякі вибагливі і злишні річи, а обмежились тільки до найконечнійше потрібних для життя.

Німецький нарід звісний з карности, єдности і великого патріотизму. Тож нема сумніву, що однодушно і згідно ділом заявиться за покликом уряду німецької републики. Сим способом Німці покажуть ворогам і світови, що вони сильні і незломні, бо силу нашія виявляе не в побіді і в щастю але в погромі і нещастю. Не штука показувати силу побідникови, але велика штука виявити силу побитому, ограбленому та обрабованому. Власне побиті Німці виказують таку велику силу духа і в сій силі заповідь їх остаточної побіди.

Франція пересичена побідою може розтратним життем вже в недалекій будучині зайти над беріг пропасти, а Німці тимчасом ощадним і скромним життем, єдностю, карностю і своїм завзяттем можуть зрости в непобідиму силу. Так бувало в історії івона звичайно повторяється. Ясна річ, що тоді недалека будучність може принести для обох здавна воюючих націй.

Таксамо як Німці вже зараз по проголошенню аліянтських мирових договорів взялись були до саморатунку Болгари. Всі вороги Болгарії сподівались, що побіджена Болгарія пропаде. Вони гадали, що вона подасться під тягарем „відшкодовань". Але Болгари не з тих, се твердий, тяжко працюючий і завзятий народ. Вони сейчас по проголошенню засуду на них аліянтами замкнулися в собі, відокремились від цілого світа і взялися до саморатунку при помочі тяжкої праці і крайної ощадности та скромности. Цілий світ здивувався, що на Балкані тепер побиті Болгари ліпше маються аніж їх сусіди побідники. Се успіх їх кільколітньої тяжкої праці та ощадности. А що буде далі, побачимо.

Такого способу саморатунку повинні вхопитись також Українці як у старому краю так і в Америці. Наші вороги, Ляхи і Москалі, котрі напали на нашу рідну землю в часі недавніх переворотів в Европі, проголосили нас побідженими, а себе побідниками. Згідно з принятим звичаєм ті „побідники" теж зачали розтратне життє, сподіваючись, що побіджені покриють їх видатки. Їх розтратне життє пізнати що дня по спадку їх славних в цілому світі паперових гроший. Надії їх так само заведуть як завели і ще більше заведуть Французів. Але се також не прийде само з себе. До нього мусять приложити руку Українці і то всі одною громадою як Німці або Болгари. Українці для побіди над побідниками мусять зеднатись усі разом і так стати до самооборони і саморатунку.

З Галичини повідомляють, що там наші браття вже зачали в той спосіб самооборону і саморатунок.

За старим краєм мусимо піти і ми Українці в Америці, бо ми як давнійше Ірляндці становимо головну резерву наших братів в Европі в найтяжшій годині українського народу.

Американські Українці, котрі захоронились від воєнного і повоєнного лихоліття европейського, мають змогу і силу дати свому рідному краєви поміч в теперішній конечній потребі.

По правді американські Українці сю поміч дають рідному краєви. Дають поміч моральну публичними виступами і поміч матеріяльну грошевими допомогами. Але ся поміч рішучо не відповідає великій потребі рідного краю. Ми задалеко живемо від старого краю і не бачимо та не відчуваємо сеї потреби. Аби ми дійсно зрозуміли і відчули її, треба хиба нам всім аж поїхати до старого краю і побачити його горе. Та се не можливе. Годі нам всім поїхати тепер до рідного краю. А навіть, якби ми дійсно туди поїхали, то ми не могли би дати йому тої помочі, яку можемо дати з Америки.

Длятого покищо перенесімся до рідного краю лише серцем і душею, а тоді відчуємо його злидні і нерівну боротьбу та станемо з помочию може в десятеро більшою ніж досі. Бо сього дійсно потребує рідний край і то негайно.

Се не ми кличемо до американських Українців о поміч старому краєви. Се голос рідної землі несеться за море. Відтам кличуть до нас закуті наші браття, котрі хотять зломити кайдани. Кличуть молоді хлопці і діти, котрі ідуть до бою і котрі ще стануть в рядах військових з оружем в руці, до бою за вільність нашого краю.

На сей голос не вільно нам нині бути глухими. Бо глухі то дезертири, а дезертири се помічники Польщі.

Нам пора також піти слідом Німців, Болгарів і нашого старого краю. Відмовити собі всього і зложити все на жертвенник вітчини. Лише сим способом можемо осягнути діло велике, якого від нас вижидає рідний край.

А як ми беремось до сповнення великого діла? Ось минає пів року, а ми на 30.000.00-ний фонд зложили несповна дві третини. Всего тиждень лишається на доверщенне Фонду. Чи то є зрозумінне боротьби нації за свою державність? Чи так боролись другі народи, котрі вже осягнули свободу?

Нехай на се питанне відповість до тижня кожда громада за себе, але так, щоби американська Україна не потребувала соромитись перед старим краєм.

ГОРА ПОРОДИЛА МИШУ.

Вирок у процесі „Юрівців". — 10 осіб засуджено, 29 увільнено, з того числа 8 затримано в арешті. — Гумористка прокуратора Ґіртлера — Нова бляжа для Польщі.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Процес 39 „комуністів", заарештованих дня 31. жовтня 1921 р. у помешканню школи ім. Грінченка при забудованнях св. Юра у Львові, по 36-денній розправі нарешті скінчився. У четвер, дня 11. сього січня, запав вирок, і нині можна оглянутись на цілу цю справу, яка так довго звертала на себе суспільну увагу.

Але зпочатку — самий вирок.

Трибунал поставив лаві присяглих, складеній виключно з Поляків та Жидів, 97 питань. З того 9 питань відносилось до злочину **зради стану** на підставі параграфу 58., який передбачує кару смерти. **Це питанне присяглі значною більшостю голосів заперечили що до всіх обжалованих.** На дальші питання, основані не на таких „смертельних" параграфах, **присяглі відповіли притакуюче лише що до 10 обжалованих.**

На основі цього вердикту трибунал засудив **10 осіб до тяжкої вязниці на час від 2 до 3 років.** Засудженими зістали: С. Круліковскі, К. Цеховскі, О. Крілик, С. Сеник, Н. Хомин, А. Самет, М. Маліновскі, М. Редер, Ю. Матвіїв та І. Вантух. Решту 29 обжалованих довелось увільнити од вини й кари. Увільненою зістала також пані Чеслава Ґросерова яка була побіч Круліковского одною з головних постатей процесу.

Прокуратора Ґіртлера цей вирок, розуміється, не задовольнив. Для засуджених йому показався вимір кари занадто малим, а увільнених на його думку, взагалі не мало бути або мало їх бути не так богато. Тому він зголосив **зажаденне неважности** що до вироку, увільняючого 17 обжалованих, і зажадав їх затримання у вязниці аж до правосильности вироку. Трибунал на це рішив посоломонівськи: 9 увільнених випустити, а 8 затримати далі в арешті. Ясна річ, що пані Ґросерова також опинилась у числі затриманих.

Оборона також зголосила зажаленне що до високого виміру кари.

Щоб покінчити з фактичною стороною справи, зазначимо, ще що останні дні процесу, коли промовляли оборонці та обжаловані, пройшли **при замкнених дверях.** Зроблено це було для того, щоб широке суспільство не довідалось, як плюгавлено на суді польську державу й польську владу. Була і ще одна причина, чому краще було замкнути двері: В останніх промовах було напевне підкреслено, що цілий цей процес є лише овочем **польської провокації**. При таких обставинах краще вже було „не виносити сміття з хати"...

Зате маємо перед собою в цілій її красі обжаловуючу промову прокуратора Ґіртлера. Цього усердного, але не досить розумного слугу польської Теміди, українська суспільність добре знає з недавнього процесу Федака. Ще памятаємо ту знищуючу характеристику, яку дали йому українські оборонці під час того процесу. Цим разом замкнені судові двері дали йому змогу плести нісенітниці без побоювання, що хтось його публично за це напятнує. І він дав собі повну волю

Промова його була збудована на на тезі: обжаловані хотіли викликати в Польщі соціяльну революцію, а така революція булаб смертю для Польщі. А щоб переконати присяглих, що нинішня Польща не повинна вмерти, прокуратор найяскравійшими фарбами вималював усі її гарні сторони. Де він їх знайшов? А ось послухайте.

„Судді мусять охороняти не тільки нинішній конституційний оперти на широких підставах демократизму (!), уряд і державний лад, але рівночасно охороняти й суспільство та нарід од тих наслідків, якими загрожує йому революція".

„Для них (себ-то для комуністів) єдиним законним урядом є тільки диктатура пролетаріяту, а хіба ж у демократичній (?) Польщі урядує хтось инший, а не хлоп і робітник?"...

Ці запевнення в демократичности сучасного польського ладу звучали особливо пікантно в устах судового діяча, який спеціялізувався на поборюванні й нищенні всякого найменшого прояву демократизму. А чи забув п. Ґіртлер, як він перед кількома днями був присутний у дворі Бриґідок, де уряд польського „хлопа й робітника" розстрілював українських юнаків, які саме боролись за ті засади демократизму?

Ще більш пікантно звучали в устах прокуратора компліменти на адресу Українців за їх націоналізм.

„Патріотичних почувань не можна відмовити Українцям, і богато з них пожертвувало своїм життєм в оборону національних ідеалів".

Очевидно, п. Ґіртлер таки пригадав собі свіжі українські могили, викопані його власними руками та руками його „широко-демократичного" уряду. Але яким безнадійним фарисеєм і лицеміром треба бути, щоб одною рукою втикати комусь ніж у серце, а другою — хреститися за упокоєнне його душі! Це потрафить зробити тільки спольщений Німець, який сполучив у собі всі гидкі прикмети обох цих націй.

Варто було б навести ще деякі приклади, як цей спольщений Німець розпинався перед судом за „наш досвідчений патріотизм", „наші терпіння патріотичні", як він виспівував гимн „нашій порозборовій літературі", „нашим поетам"... Та шкода місця.

* *

І все-таки гора породила мишу. З „великого комуністичного процесу", з другого „процесу-монстр", уряджeного ляцькою поліцією та прокураторією — вийшов пшик.

Як пригадують собі читачі, положенне у Східній Галичині на прикінці 1921 р. було дуже напружене. Що правда, положенне там є все напружене, й нині ні під яким оглядом справа не покращала, але як-раз у тім моменті, зараз по стрілах Федака, ляцькі окупанти були особливо розлючені. До тогож, насувалась Вашинґтонська конференція, на якій могли бути порушені також проблеми Східної Европи, в тім числі й справа Східної Галичини. Треба було нанести Українцям **фізичний і моральний удар,** од якогоб вони так скоро не поправились.

Для цього в „міродатних" кругах львівської адміністрації було рішено скомпромітувати Українців політично, влучивши в їх найболючійше місце. **„Комуністичний конгрес у катедралі Св. Юра"** — це справді моглоб бути світовою сенсацією. За агентами-провокаторами справа не стала, й день 31. жовтня виявив перед світом цю потрясаючу сенсацію.

Та вже з самого початку показалось, що великі заходи й кошти не оплатилися. До самої катедралі й навіть до властивих катедральних забудовань „комуністів" не пощастило впровадити, а лише вдалося підступом одурити сторожиху школи ім. Грінченка, цілком відокремленої від забудовань св. Юра. Звязку між українськими духовними кругами та комуністами **навіть зовнішнього,** так і не вдалось установити. На перших днях по арештованні „конґресу" в польських реляціях ще фіґурував якийсь таємничий „дяк", що мав стояти в коритарі на чатах. Але незабаром і цей містичний „дяк" десь зник, а коли дійшло до судового процесу, то серед обжалованих годі було побачити „дяка", а натомісць серед них сидів патентований провокатор 96-ї проби.

Як не встановлено зовнішнього звязку між українськими кругами та арештованими в школі ім. Грінченка комуністами, так не встановлено між ними **звязку внутрішнього, ідейного.** Хоч головний обжалований Круліковскі і почав свої зізнання в перший день процесу реверансом на українську адресу (він перепросив Українців за те, що на їх землі складає свої зізнання в польській мові), але зате в дальшім тягу процесу виразно відмежував себе від „контр-революційного" й „буржуазного" галицько-українського руху. А молодші обжаловані, товариші Круліковского, протягом цілого процесу користалися кождою нагодою, щоб підкреслювати своє вороже становище до уряду през. Петрушевича, як до „аґента української буржуазії", — дарма що та „українська буржуазія" істнує тільки в уяві товаришів-комуністів!

Тому ляцька влада так довго й зволікалася з процесом, що боялась нещасливого для себе висліду. Але кінець-кінцем процес відбувся — й замісць компромітації українській справі приніс компромітацію справі польській. Присяглим більше нічого не лишалось, як заперечити „смертельні" пункти обжалowання й ствердити мякші пункти лише для четвертої частини обжалованих. А трибунал мусів признати, що 29 „комуністів" невинно просиділи в тюрмі $14\frac{1}{2}$ місяців — і то в „широко-демократичній" державі, де влада спочиває в руках „хлопів і робітників"!...

„Процес Юрівців" був лише дрібним епізодом у загальній системі польської політики що до Східної Галичини, але епізодом незвичайно красномовним і яскравим. У нім, як у чистім зеркалі, відбилась уся брутальність, безсоромність і фальшивість польської політики, але разом з тим і її фатальна неспроможність **у ґрунті річі** пошкодити українській справі. Українська ідея, поскільки вона була в процесі замішана, вийшла з нього чистою, незаплямованою й ще більше скріпленою. А польській окупаційній владі у Сх. Галичині „процес Юрівців" наніс новий тяжкий удар, ще гірший від усіх дотеперішніх — бо виставив її на сміх перед цілим світом.

Берлін, 15. січня.

Радянин.

НЕ ПОГАСИШ СОНЦЯ.

Московська телеграма подає вістку про відкриття нової змови петлюрівських офіцирів в Одесі. Сим разом заговір мали зробити в порозумінню не з польським, але з ромунським урядом. Кілько було заговірників, не говориться в телеграмі. Не сказано теж, що сталося з заговірниками, хоч догадатися не трудно, в який спосіб Українців, що хочуть самостійности для України, карають ті самі Москалі, що хочуть самостійности для Росії...

Сам факт, підтверджений самими московськими жерелами, є найкращою ілюстрацією для правдивости пропаґанди большевицьких аґентів, з котрою зрештою годяться цареславні кацапчуки (порівнати хочби кацапську „Правду", котра супроти Українців займає таке саме становище, як большевицька „Правда" в Москві), — пропаґанди, після котрої „ніякої України нема, не було й бути не може".

Правда, під впливом московської націоналістичної дурійки московський кореспондент, подаючи вістку до американської ґазети, набрехав ще від себе щось таке, що на американського читача моглоби зробити вражінне, що український народ живе головно в Польщі та Ромунії, а під пановaнням московських большевиків його нема, та всеж таки сама вістка хоч куди цінна. Вона засвідчує нам про живучість ідеї самостійности українського народа та української держави, що Україна була, живе й буде жити мимо всяких переслідувань зі сторони Москви, Ромунії та Польщі; мимо похоронних пісень, співаних царями, царськими прислужниками та большевицькими наганячами.

ЩО ПИШУТЬ ПРО ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ?

1. ОЛЕКСА МОРОЗ З ЕЛСВОРТ, ПА.: — Я бідний майнер, тому не дивуйтеся, що купив попередно тільки за пять дол. бонд Позички та що тепер посилаю знова тільки пять долярів на Фонд. Але я тішуся, що хоч маю в руках два байнети на Ляхів. Киньте і Ви браття з Елсворт і Бентлевіллю долярами на Фонд. Не жалуйте Ляхів, а гоніть їх доки пора.

2. ІВАН БРИҐІДА З РЕРІТАН, Н. ДЖ.: — На зборах, які відбулися у нас 21. січня с. р. ухвалено одноголосно поперти всіми силами збірку на Фонд Негайної Допомоги. На початок пересилаємо 15 дол. В короткім часі перешлемо більше. Нехай жиє наше Правительство! Нехай жиє революційна боротьба в Рідним Краю! Слава всім американським браттям, що не забувають за старий край!

3. ОЛЕКСА ҐАДЗ З БОФАЛО, Н. Й.: — Насильства ляцьких розбишак над нашими браттями в старім краю повинні вже зрушити й набільш закаменілих. Мій вуйко сидить рівнож в ляцькій тюрмі і переказав написати до мене, що на американських Українців вся їх надія. Нехай ті слова з краю промовлять до тих, що відтягаються від жертв на оборону Рідного Краю. Тепер ще є нагода сповнит инародний обовязок. Тож складаймо Фонд Негайної Допомоги і боронім Рідний Край.

4. Н. Н. з НЮ ЙОРКУ, Н. Й.: — Серце мене болить глядіти на це, як навіть свідомійші наші Українці відтягаються від жертв на оборону Рідної Землі. Я на тих пташків звертаю особлившу увагу і записую собі їх імена. Я знаю богато таких, що мають ґрубі тисячі, а на Фонд зложили заледви по 50 ц., або і того ні.

Того місяця я заощадив більше як тамтого. Не курю і не пю і не ходжу ні до театру ні на рухомі образи. Бо якже ходити, коли в кишені повно листів від голодних з краю з просьбою о поміч. А я знаю, що тоголод, бо підчас війни і сам голодував.

Я зобовязався попередного місяця висилати по пять долярів на місяць. Але того місяця я скромно святкував наше Різдво і заощадив при тім ще других 5 дол., тож висилаю тим разом 10 долярів на Фонд Негайної Допомоги.

З вірою у нашу кращу будучність кличу: Хай живе Галицька Републикa!

5. ОЛЕКСА БОСОВИЧ З ТЕЙЛОР, ПА.: — Ви знаєте, як то часами буває: Оден тягне до ліса, а другий до біса. Таке і в нашій громаді. По тій то причині маєте і так мало жертв від нас. Та я думаю, що хоч при кінці наша громада не схоче постати позаду других та не пожалує жертв на таку важну ціль як Фонд Негайної Допомоги.

6. СЕМЕН РАШКОВЕЦЬКИЙ З ТАКОМА, ВАШ.: — Громадяни з городенського повіту! Де Ви ділися, що Вас так мало на лісті зложившиж жертву на оборону рідної землі? Пробудіться і зложіть свою лепту на Фонд Негайної Допомоги. Лучше пізно як ніколи.

7. ВІАН ҐЕБА З СТЕЙПЕЛТОН, Н. Й.: — Посилаю Вам на Фонд від себе 10 дол. і 10 долярів від Василя Стичака. Аж легше чоловікови на серци, як чує, що може хоч такою малою жертвою принести поміч бідним, Ляхами катованим, браттям в старім краю.

8. о. ІВАН ВОЛОЩУК З БАРНЗБОРО, ПА.: — Сповняючи свій народний обовязок пересилаю Вам скромну лепту на Фонд Негайної Допомоги в квоті 30 долярів.

Хай Вас Бог благословить і додасть Вам сил і витривалости в дальшій боротьбі аж до остаточної побіди.

ЖЕРТВИ НА ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОЧИ належить слати до:

DIPLOMATIC REPRESENTATIVE OF GALICIA,
111 Southern Building. Washington, D. C.

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ, ЦЕРКВИ, ТОВАРИСТВА І КОМІТЕТИ ТА ВСЕ СВІДОМЕ УКРАЇНСЬКЕ ГРОМАДЯНСТВО!

Фонд Негайної Допомоги вже кінчиться. Доложіть своїх трудів і підпріть громадно ту так важну збірку! Подбайте, щоби в списах жертводавців видніло Ваше власне імя та імя Вашої громади на відповідним місці! **Списи жертводавців — це списи українських жовнірів в Америці. Коли Ви ще не вписані до лісти українських жовнірів-борців, так впишіться і то зараз, виповняючи ще сьогодня ту картку та висилаючи її враз грішми на адресу:**

DIPLOMATIC REPRESENTATIVE OF GALICIA,
411 Southern Biulding, Washington, D. C.

П. Т. З отсею карткою посилаю на Ваші руки суму $.................

словами .... долярів, на Фонд

Негайної Допомоги Рідному Краєви. Гроші ті мають бути вжиті Галицьким Урядом, якого головою є Др. Евген Петрушевич, на боротьбу о визволення Галичини з під ляцького наїзду. Посвідьку прошу мені прислати на таку адресу:

....

....

....

НАРІД СОБІ.

Уживанне напитків алькогольових є майже так давне, як єствованне чоловіка на землі. Однак рівнож давно бачили люди в алькоголю ворога, та прирівнювали його з діяволом. Легенда акадійська, старша о кілька тисяч літ від оповідання біблійного о гріху первороднім, оповідає о прогнанню перших людий з раю, що причиною сего було надужиття яблочника, чи дактильника, напитку упоюючого з овочів, який сотворитель дав першим людям для охолоди і поживи.

Будемо старатися представити шкідливі наслідки алькоголю.

Передовсім найбільше терпить мозок і розум.

Мозок місце наших умових влад, найчутливійший орган нашого тіла, складається з делікатних клітин, які під впливом алькоголю марніють.

Др. Маті Геленіюс описує постепенний занепад алькоголіка в наслідок зруйновання клітин мозгових — та розріжняє три стадії цего занепаду.

В першій стадії стає чоловік говірливий — для всіх приступний — братається зі всіми, розніжнюєсь до пересади, всіх обіймає, цілує — тоді виговорить найбільші тайни на себе, на свою рідню і на своє окруження. — В другій стадії наступає реакція. Розніжнення уступає, чоловік стає дразливим — найдрібнійша річ викликує нагальність, посунену аж до брутальности. Такий чоловік перестає правильно працювати, занедбує свої обовязки, не має ніякого зрозуміння ані співчуття для ближних, обходиться брутально з женою, дітьми і зі своїм окруженням. В третій стадії алькоголіки стають вже непочитальними маняками. Залежно від темпераменту один стає біготом — другий мегальоманом — уважати ме себе генієм, пророкомш покликаним до сповнювання великих діл. Всіх, що відважуться инакше від него поступати, тиранізує, неперебірчивий в орудниках, бо у него вже наступив занепад честй і справедливости. Люди такі стають страшні для окруження.

Се вже початок умової недуги.

Найсвятійші обітниці, поправи вже не поможуть, типи такі кінчуть неулічимим божевіллям. За алькоголем тягнеться сумний хоровік всякого рода умових недуг, самоубийства, крадежі, (могуть бути хоробливі і називаються тоді клепто- або піро-манією) венеричні недуги і т. д.

В Герцбергу під Берліном сконстатовано, що на кождих 100 умово недужих, було 70 алькоголіків. Підчас пошестий (холера, джума, малярія, дезинтерія, тиф і ін.) найпершими жертвами є пияки. Ідіоти, епілептики, малолітні злочинці, тупі, умово нерозвинені, се діти алькоголіків. Вони невинні, а однак приходять на світ з пятном проклону на чолі, за гріхи родичів платять звиродненням, недугами, каліцтвом і злочином! Сей страшний спадок переказаний нашим наслідникам, проф. Легрен обсервував у 215 родин алькоголіків. Вони мали разом 814 дітий і всі надуживали алькоголю. 21% уродилося неживих, 33% було ідіотів, калік, отже страчених для суспільности, а решта були тупші і слабше розвинені від нормальних. Крепелін обчислив, що на 44 синів алькоголіків було лише 6 спосібних, а на 33 дівчат заледви 3 дорівнювали иншим.

Алькоголік не може навіть сповнити обовязок зглядом своїх дітий, не може передати їм здорового, відпорного организму.

Діти пияків, освоені з чаркою, з брутальністю і цинізмом не уміють собі зобразити инших приятностий від сих, що бачуть. З них виростають пияки, проститутки, коли каліцтво як глухо-німота, діотизм не втрутила їх відразу до ряду видідичених. Упадок характерів, упідлення достоїнства чоловіка, заник почуття справедливости, егоізм, обмеження захвату для ідеалів добра і правди, моральна, деправація подоптання найпримітивнійших прав людських і бажих, се вислід залькоголізовання суспільности.

На чолі руху протиалькогольного в Европі стоять Скандинавія, Фінляндія, Англія і Швайцарія.

Скандинавія була найбільше пияцькою областю на світі. В р. 1830 почалась там боротьба з алькоголем, рівночасно ведена з просвітною роботою. В р. 1865 заведено систем готенборський (від шведського міста Готенборг де його в перве запроваджено). Після него, всю продаж алькоголів, бере на себе товариство акційне, яке побирає лише 5 проц. від капіталу, а цілий зиск обертає на цілі філянтропійні. Сі стоваришення провадять людові реставрації, де продають алькоголь за спеціяльним дозволом, над котрим голосує вся людність мужеська і жіноча понад 25 л. В сей спосіб доведено, що в кільканайцяти містах не вільно цілковито продавати горівки. Тому споживання її стійно обнижується.

Тому тепер населення цих країв є здорове, розумне, моральне, нема злочинців, вязниці перемінено на склади і магазини.

Населення Швеції має нині високе зрозуміння для справедливости і правди і власне сі благородні почування рішили жадання Норвежців ($1\frac{1}{2}$ міліона душ) бути самостійними. Без проливу крови, брутальних вязнень, насильств і терору, без ніякої фезичної боротьби, зголилися Шведи передати суверенність норвежському народови, який проголосив свою незалежну самостійну державу. Коли деинде в Европі за те саме проливають невинну кров, десятками тисяч жертв наповняють вязниці, а під позором висшої культури руйнують віками придбалі цінности, зводячи населення до економічного занепаду. Винні тут виключно здегенеровані алькоголем мегальомани, які є свято переконані, що сповняють велике культурне діло.

Одиноким орудником для усунення сего нелюдського неприродного стану, є як найширша пропаганда абстиненції, яка приверне почуття правди і справедливости, приверне любов ближнього а тоді наступить повна побіда над злобою, щезне ненависть, а з нею кровава війна перейде до гірких споминів минулих днів.

ВЯЧЕСЛАВ БУДЗИНОВСЬКИЙ.

ПЛАСТУН.

Оповідання з життя запорожських збігців.

(Свобідно за Купером).

(1)

— Якиме! Запрягай і заїдь перед хату! — крикнула наймичка запорожського гніздюка Антона Горбея, стоячи на перелазі з саду на гумно. — Але зараз!

— Вже їдуть? Тепер, в ночи? Казали, що поїдуть завтра.

— Роздумалися. Марійка лишиться в нас, у бабці. Богданець поїде сам домів.

— Доньку лишає?

— Лишає на цілий місяць.

— Як мені заїхати перед хату, коли така темна ніч? Власної руки не бачу. Я лиш раз був у вашій хаті. Нині рано, коли привіз мого газду... Агій! В ночи приїхав сюди, в ночи вертай назад!... Заїдь перед хату!... Та куди? Через пліт, перелазом?... Я вже не тямлю, як я з саду виїхав і заїхав сюди на гумно. І тоді була ніч.

— Лише запряжи коні. Я прийду до тебе і проведу під хату.

— То ходи зараз...

— Як зараз прийду до тебе, то ти готов цілу ніч запрягати... Прийду, аж скажеш, що ти готовий.

— Невидальщина! Начеб я у нас не мав дівок досхочу...

— Але я боюся за себе, бо такого парубка як ти, не знайдеш на пять миль кругом нас...

Так перекликалися, вона на перелазі, він під стайнию, аж поки він не кринув „вже!" Наймичка пішла до него.

— Сідай на панськім сидженню, я буду почаняти! — сказала.

По хвили візок віхав у сад і станув перед хатою. Наймичка скочила з візка і щезла в дверех хати. Візник луснув батогом, на знак, що вже жде.

З хати вийшла ціла родина. Сам газда Антін Горбей, його жінка, його зять Богданець і внучка Марійка Богданцівна.

— Через сад аж до дороги можеш зайти пішки, — промовив Горбей до зятя. — Підведемо тебе. Іди попереду і зажди на дорозі! — звернувся до візника.

Візок рушив попереду, ціла родина поволи за ним.

Тесть мав ще дещо доповісти затеви, зять тестеви. Вийшли на дорогу і ще хвилю балакали стоячи коло візка. Богданець розпращався з всіма, сів на візок і поїхав. Візок скоро щез з очий родини, бо ніч була темна.

Родина завернула і поволи вертала садом проміж двома рядами великих порічникових кущів, якими була обсаджена доріжка до хати. Зараз при вході до саду в кущах нявкнув кіт.

— Чи не пригадались тобі, бабуню, давні часи? — Горбей звернувся до жінки, зітхнувши.

— І у мене було на язиці се питанне, дідуню. Але ти випередив мене.

— Цілком так само він нявкав...

— Хто нявкав? — спитала Марійка.

— Один наш приятель, — відповіла бабуня.

— Приятель, нявкав як кіт?

— Як ішов до нас і не хотів, щоби його хто чужий бачив... Так ми пізнавали, що він тут і тоді дідуньо виходив до него.

В кущах знов нявкнуло, двічи і двічи.

— Я цікава, що з ним сталося, — замістила Горбеева. — Може таксамо, як богато инших, впав в московські руки. Або вбили його, або вивезли в Сибір...

— Я чув, що він також пішов до Турка, разом з послідними, яких проводив і щасливо вивів з Запорожа, — відповів Горбей, вступаючи в хату.

— Хиба у бабуні цілий табун котів?! — крикнула Марійка, дивлячися на піч.

— Чому так гадаєш? — спитала бабуня.

— Бо оба коти, які я бачила, коли приїхала сюди, сплять на печи.

— Справді, оба на печи, — потвердила бабуня. — Чий би то кіт міг бути, той що нявкав в саді? На милю навкруги нас нема людської хати.

Горбей призадумався.

— Може то справді він?

— Хиба його дух?... во імя Отца і Сина... — Горбеева перехрестилася.

Горбей вийшов на поріч. В кущах, яких пятьдесять кроків від хати, нявкнув кіт, таксамо, як раньше, двічи.

— То ти Климе, чи твій дух? — спитав Горбей. — Дух чи живе тіло, покажися. В моїй хаті повітря нема, лише воздух. Чистий запорожський воздух, не затроєний московським повітрем... Вхаті лише жінка і десятьлітна внучка.

З кущів висунувся хтось високий з довгою рушницею, такою довгою, як він сам.

— То я..., Клим... Клим Голима. Я сиджу тут вже більше як годину. До хати боявся зайти, бо крізь вікно бачив якогось чужого мені.

— То мій зять був у мене. Вже поїхав домів.

— Я і не знав, що то ваш зять, і ріжні бувають зяті. Не кождий зять такий, як його тесть....

— Зайдіть в хату. Стара утішиться. Саме перед хвилею ми говорили про вас. То мабуть ви нявкали, коли мій зять відїхав і ми вертали домів?

— Я. Я був цікавий, чи ви ще тямите давні часи.

— Не забув... Доказ в тім, що ми зараз про вас заговорили. Ну, і коли ми побачили, що наші оба коти в хаті, я погадав, що то може справді ви нявкали, і вийшов.

— Голима! — крикнула Горбеєва, що почула розмову і вийшла на поріг. — А все з рушницею! Може й з тою самою, що перед десяти роками?

— Вісім, пані матко. Вісім, з малою придачею, як Січ руйнували.

— Просимо до хати... просимо!

— Воздух справді чистий?

— Чистий. Лиш ми і наша внучка. Челядь в другій хаті. Запру двері, щоби котре нечайно не влізло. І вікна заслоню, щоби хто з надвору не бачив.

— Заслоніт, будьте ласка, я жду тут.

— Ще тепер боїтеся?

— Бо таке мені наробила отся моя рушниця, що москалі ніколи не забудуть за мене. Напосілася на них і заки ми пробралися за межі Запорожа, виправила на той світ, так, щоби не збрехати, добрий полукіпок москалів. Тепер я за неї мушу терпіти. Не можу москалям показатися на очи.

— Ви ще не сказали, куди вас носило —газдиня повторила своє питанне. — Звідки вас Бог привів до нас?

— З далека. З далека паніматко. З над Дунаю.

— З над Дунаю? — крикнув Горбей. — Що там робить брат Олекса? Бачили його, чули про него? Я вже два роки не маю від него віякої вісти. Я не одного бачив, що прийшов звідтам, але ніхто не годен сказати мені, що з ним сталося. „Був", кажуть „і десь щез". Чи здорова братова і мала Ганна?

— Насамперед дайте їсти, потому питайте. Я нині цілий день постив, бо стріляти боявся, і поступати до людий боявся.

— Вибачте, що я ще не поставила на столі. Але я так втішилася...

— Не тішся, стара, лише дай їсти! — крикнув газда, сміючися. — Потому будеш тішитися...

— Газдиня вибігла, Марійка за нею.

— Вашого брата я вже рік не бачив, — промовив Голима, коли газдиня відійшла. — Його на Дунаю нема. Він тепер робить службу в иншім місци. Але... перед роком померла йому жінка.

— Поховав жінку!

— Не поховав, бо він не знав, що вмерла. І до нині не знає. Саме тоді як відійшов, щоби робити службу там, де він тепер є, прийшла до нас вість, що вона вмерла. Вона була тоді не з нами на Дунаю, але у свого брата Сидора Зварича в Молдавщині.

— Ви не хотіли при жінці говорити про се, що Олекси нема на Дунаю... Чи то військова тайна? Чи й мені не вільно знати, де мій рідний брат?

— Вам скажу. При жінці я не хотів нічого про се говорити. Часи змінилися і люди стали инші. Не знаю, чи й тепер, як було раньше, не маєте перед нею ніяких тайн... Ні домашних, ні військових.

— Можете говорити при ній всьо, як то давнійше бувало. Внучка не потребує всего чути, бо дитина може вищебетати. Але я скажу, щоби її покласти спати.

Горбей вийшов і по хвили вернув з жінкою, котра несла для гостя вечеру.

— Настя вмерла, — сказав Горбей до жінки, — коли Голима присватався до миски. — Вже буде рік як вмерла.

— Вмерла?! Сарака Олекса! Його десь сильно підкосило се. Він так любив її.

— Він про се ще нічого не знає, бо вона була у Сидора в Молдавщині і там вмерла.

— Не було кому сповістити Олексу про се? Між Дунаєм і Молдавщиною нема непроходимого моря. Дунай і Молдавщина на одного царя земли.

— Олекси нема на Дунаю... від року. Клим каже, що десь в иншій стороні робить службу.

— То хиба десь дуже далеко... Може в Царгороді?... А може десь аж за морем, в Азії?... Мусять Запорожці робити Туркови службу в таких далеких сторонах?

Голима не говорив нічого. Лише гриз, глотав і підсміхався. Горбеева стала нетерпеливитися. Гість нарешті промовив:

— Робить службу на Запорожу.

— На Запорожу?! — скрикнули обоє. — Пішов на службу до Москаля?...

— Чомуж він не поступив до нас і чому не дає про себе ніякої вісти? — питала Горбеева.

— Кажете, його вже цілий рік нема на Дунаю? То хиба зараз, як тілько вернув на Запороже, пішов за своєю жінкою на той світ... І десь між чужими людьми, котрі не знають, що він тут має брата.

— Або так, як ти кажеш, — замітив Горбей, — вмер між чужими людьми, або попав на Москалів, котрі не забули того, що він зробив їм і пізнали його. Тоді вони, очивидно ймили його, і... як не післали за жінкою, то в Сибір.

— Ніодно, ні друге, — перебив Голима. — Він жиє і на воли. Напевно того не знаю, бо я вже рік не бачив його і не чув про него. Але як би йому приключилося що таке, смерть або московська неволя, то ми, там на Дунаю були би про се дізналися. Він не сам пішов. З ним були ще инші Запорожці. Я сам завів їх на місце, лишив здорових і безпечних, та вернув на Дунай.

— Богу дякувати! — сказала Горбеєва. — Богу дякувати! Ви мене так стурбували... Бо що булоби сталося з його дитиною? В чужій земли, між чужими людьми. Ага! Ви ще не сказали нам, що з Ганною? Живе? Здорова?

— Мабуть жиє і мабуть здорова, бо нам про неї ніхто нічого не переказував. Мабуть лишилася у Настиного брата, Сидора Зварича в Молдавщині. Брат мами не чужий її донці. Живе між своїми.

— Але де може бути Олекса? — питала далі. — Коли відразу нам не сказали, то се хиба якась велика тайна?

— Тайна велика, дуже велика. А вам скажу. Він на Запорожу... Радше на межи Запорожа. Буде від вас півтора днини бити ногами і половини днини душегубкою.

— В московській службі? — спитав Горбей недовірчиво похитуючи головою. — Хиба би я зле знав мого рідного брата!

— Добре знаєте його. На Дунаю не змінився. Він не в московській службі, а в Запорожській.

— В запорожській?! В запорожській службі і на Запорожу? Тепер, коли ціле Запороже в руках Москаля, коли й весь Крим вже неначе за царською пазухою?

— Таки в запорожській. Ми й тепер маємо тут скритки, яких Москаль ще не винюхав. Ми оба держимося послідного полковника Інгульської паланки, Улаховича. Він поклав невеличкий хутір коло Катирлеза при устю Дунаю. Наш гурток промишляє в плавнях і лісах дельти Дунаю. Улахович каже, що вже пора6 нам подумати про основанне Січи. Гадає, що найліпше було би в Катирлезі. Се при самім Дунаю і при самім мори. Звідтам морем просто на Запороже. При устю Дунаю ми могли би мати морські кораблі; може й военну фльоту. Очивидно, ми також думаємо про се, що як Бог коли змилосердиться над нами, то при помочи Турка відвоюємо нашу запорожську дідизну. Щоби, як прийде слушний час, лекше було влізти москалеви в печінки, добре було би мати якісь позиції під його боком. Москаль ще не перетрусив цілого Запорожа; його пулькачі ще не в кожду закутину зазирають.

— Він хиба лиш одної сторони ще не перетрусив. Лиш Великий Луг сик так вільний від Москаля, бо тяжкий приступ. Впрочім ціле Запороже перемірене, пошматоване, помежоване.

— Вгадали! У Великім Лузі ще тепер могло би захиститися ціле січове товариство. Туди наш полковник вислав дві бекети. Вони засіли на двох островах і дожидають слушного часу. Як покажеся, що до того слушного часу ще дуже далеко, або що москалі можуть сі бекети підгледіти, полковник стягче їх, або вони мають... ну, скажім, накивати пятами.

— То між тими людьми Олекса? — спитав Горбей.

— Він отаман одної бекети. Тої більшої. Вони там сидять не лиш на те, щоби мати позицію під самим Запорожем, та щоби, як прийдесь порахуватися з москалем, скорше сісти на його карку... Бекета має ще одно зорудувати. Кошовий Кальнишевський був дуже обережний. Січового скарбу не держав у Січи. Ми знаємо, що він мав скарби, великий і малий. Де великий скарб, ніхто не знає, таксамо як ніхто не знає, де дівся Кальнишевський; що Москалі зробили з ним. Як лиш він один знав тайну і як Москалі вбили його, то скарб на віки пропав. Малий скарб є, або на тім острові, де тепер Олекса, або десь в сусідстві. Отже Олекса пильнує скарбу. Як би була яка небезпека, або як нам треба буде гроший на основанне Січи, на гармати, або на будову кораблів, то Олекса має той скарб приставити на Дунай.

— Кажете, то так недалеко відси? — замітила Горбеева. — І він не навідався до нас, не сповістив про се!

— Військова служба, військова тайна!

— Не така то тайна, щоби не мож сказати старому Запорожцеви, ще й рідному братови! Ось ви нам розказали, хоч се така тайна!

(Дальше буде).

З УКРАЇНИ.

Народ і його вибранці.

На різдвяні ферії розїхалися наші посли по своїм округам виборчим. Скрізь на Волині, Полісcю та на Холмщині відбуваються посольські справоздавчі віча. Народ допитується — які вигляди на привернення національно політичних наших свобід-вольностей. У першу чергу добиваються люде від своїх послів виборoти „Рідну Школу".

Ось громада села Мирин на Ковельщині (над р. Стоходом) на вічу ухвалює резолюцію, аби народні школи з викладовою польською мовою перетворені були на школи українські. Взиваєтся теж послів, аби вони подбали про відбудову знищеної війною господарки. (У тому селі людність вибудувала самотужки лише три хати, рештаж господарів туляться в землянках або тимчасових бараках!)

На Володимирщині та в Луцькому повіті (широка широчезна смуга російсько-німецького фронту) сліди руїни місцями ніби ще більші. Всюди, одначе, поза домаганцем допомоги на відбудову, клич „Рідна Школа" є одним з найперших.

Приготування до ювилею Наук. Т-ва ім. Шевченка.

• Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові готовиться святкувати в 1923 р. 50-ліття свойого істнування. В сій справі відбулися наради Виділу та всіх наукових секцій Н. Т. ім. Ш. На внесення голови Н. Т. ім. Ш. про. д-р В. Щурата ухвалено:

1) Уладити святочну Академію.

2) Видати окремий ювилейний Науковий Збірник зложений з шраць передовсім чужих членів Н. Т. ім. Ш. в їх рідній мові.

3) Уладити ряд наукових відчитів про науковий доробок у всіх областях наук та про культурне нзачіння Н. Т. ім. Ш.

4) Уладити ряд науково-популярних відчитів про значіння Н. Т. ім. Ш. в національно-суспільнім життю України, як лучника між Галичиною і Великою Україною та як пропагатора української національної ідеї.

5) Видати історію Н. Т. ім. Ш. взагалі та історії поодиноких його агенд: бібліотеки, музея, друкарні, книгарні.

6) Видати популярну інформаційну книжку про Н. Т. ім. Ш.

7) Видати наукову бібліографію всіх видань Н. Т. ім. Ш.

8) Уладити виставу видань Н. Т. ім. Ш. та друкарні на тлі вистави всіх українських львівських друків XVI—XX ст., що має бути уладжена з нагоди 350-літнього ювилею появи першої української книжки взагалі й першої книжки у Львові з окрема.

9) Подбати про портрети найбільш заслужених членів а передовсім Ю. Романчука — одинокого живого ще члена Н. Т. ім. Ш., що підписав перший його статут у 1873 р.

10) Видати Біографічний Славник усіх дійсних членів Н. Т. ім. Ш., членів-основателів та почесних.

Для виконання перечислених ухвал вибрано окремі комісії.

Загальне становище.

Громадський діяч з України, Росіянин, який пару тижнів тому прибув до Парижа, подає між иншим, такі відомости про ситуацію на Україні: Тепер совітський уряд одночасно з заміною окремих республик союзною державою змагається перевести децентралізацію адміністративного управління Росією. Це бажання викликано головним чином перекласти на плечі місцевих органів турботи про відшукання засобів для задоволення місцевих потреб. Звязок між центром й провінцією заховується лише шляхом канцелярського листування і декретів, але й то надзвичайно слабо.

Винятком являється державне політичне Управління, в якому централізація закована в високій степені. Державне Політичне Управління з технічного боку поставлено дуже добре. Використавши досвід царської „охрани", совітська влада ще більше удосконалила технику політичного росшуку й поставила його дуже високо.

Фінансове становище являється безнадійним. Під час Генуї совітський уряд змагався штучно стабілізувати курс совітського рубля; ці заходи дали певні результати, але після Генуї курс рубля знову почав дуже швидко падати. Фінансова криза, яку переживає совітський уряд, дуже важко відбилась на червоній армії. Військові частини в значній степені повинні добувати засоби для прожитку своєю працею. Вони відчиняють кооперативи, лазні, цирульні, що розуміється, відтягає їх від військової праці.

Серед робітників панує повне розчарування совітською владою. Дуже показним фактом являється позиція, занята робітниками в звязку з завязанням рапальської умови. Чутки, які зявились тоді, про те, що ця угода означає економічну окупацію України Німцями викликали в робітничій сфері співчуваючи відношення наслідком віри, яка істнує в організаторські здібности Німеччини.

Комуністи зневірились в своїх ідеях й впали духом. Неп захопив їх й вницив цілу їхню теорію.

Біляси арештувань в Бережанщині.

В бережанській тюрмі перебувало 192 політичних вязнів. По повітам було вязнів: в Бережан міста 11, з повіту 29, з рогатинського повіту 42, підгаецького 39, перемишлянського 59, бобрецького 15, коломийського 1. Удержання вязнів коштувало 1,085.946 мп. в готівці а 3,420,000 мп. в харчах, даних бережанським громадянством. Гроші зложили: Кольонія Ніско 20.000, Рогатин 270.-385, Перемишляни 82,110, Підгайці 150.600, учительство Бережанщини 65,000, Бережани-місто 285.700, повіт 25.051, вязні звернули за тютюн 163.700, спродаж муки 24.000. В харчах дали: громада Дусанів (рогат. пов.) около 40 кг. ріжної муки, котру передано Українському Захистови сиріт і громада Мозолівка (пов. Підгайці) 100 кг. разової муки.

Вязнями заопікувалося бережанське громадянство, яке масовими арештуваннями заголюкане не сотворило вправді формального ширшого комітету, але зложило гроша що могло і поспішило дуже ревно з доставою харчів.

З технічних зглядів було неможливою річю сцентралізувати прохарчування в одній кухні, котра ми могла варити для 192 людей. Тому остали вязні-селяне, маючи поміч з дому, здебільша на тюремнім харчі, а від Комітету діставали як доповнення харчу хліб, вудженину, чай і тютюн. Решту вязнів числом 84 — майже всіх інтелігентів — взяли на постійний харч жінки урядовців, що і без того видатку мусять числитися з грошем. Кожда з пань числом 24 варила і доставляла три рази в день харчі для 2—10 вязнів, а кілька пань працювало чи то цілий час дома, чи то по скінченій голодівці в тюрмі з таким самопожертвуванцем, що забули майже на власний дім. Всі вязні оцінили як слід несему їм поміч і прислали на руки голови Комітету, котрий з нечуваною посвятою дбав про все, грамоту-подяку, писану з тюрми і заосмотрену у всі підписи. Між жертводавцями є кількох Жидів, що дали в жертві поважні квоти. З осталої квоти одержала „Рідна Школа" в Бережанах 79.601 мп.

Арештування в Казівщині.

Польські вибори в нашім суд. повіті попередили арештування замітнійших Українців. В часі від 23. до 26. листопада приарештувала державна польська поліція такі особи: судовий радник Іван Масляк і м. голова філії „Просвіта", Василь Чапля з Козови, Андрій Мандзій голова читальні і Іван Рижевський, упр. школи в Слободі Зол. ст. Корнило Редкевич з Будилова, двох братів Володимир і Василь Стеткевичів з Плотичі і 4 виділових читальні з Плаучи великої.

Жандарми, які переводили арештування не могли виказатися припорученнем себто наказом суду а жандарм, що арештував п. Василя Чаплю знав навіть до якої власти має арештованого відставити і забравши невинного чоловіка з хати, водив його по Бережанах „від Анни до Каяфи" не могучи ніде умістити аж вкінци приняла п. Чаплю магістрацька поліція, де і инших арештованих провізорично уміщувано а по списанню родоводів, не спитавши ані словом про вину, фабрикувала поліція типові жандармські „Анзеги" переписуючи з підручника слово в слово § 58 і 65 к. з. Всіх арештованих увязнено під замітом цих параграфів і в донесеннях не наведено ані одного конкретного случаю. Хто ці арештування спричинив годі довідатися, бо суддя слідчий закривався урядовою тайною. Декого випускав суд зглядно поліція на інтервенцію місцевих Поляків на волю (радник Масляк) або випускано на волю тоді, коли кому дома приключилося що (упр. школи Рижевський, якого теща умера), инших увязнених як менше „благонадежних" чи більше небезпечних держано в тюрмі в суді окружнім в Бережанах мало не місяць а може були би держали тих людей й досі непереслуханих, коли би вони вжили послідного крику розпуки і не примусили польського суду до переслухання та випущення на волю 3-добовою голодівкою.

Вибори, за які в Бережанах трималося стільки людей в тюрмі мимо цего не дали бажаного сусідам успіху, бо наші люде здержалися цілковито від голосування, голосували лишень мазурі-кольоністи. Жиди і хруні. Навіть такі села, як Таврів, де є косцюлок і де є латинський бувало зачисляли себе до Поляків, збойкотувало вибори. В самій Козові голосувало 6 греко-католиків, котрі завдяки своїй „поржондности" повнять деякі низші функції громадських чиновників. Загал почав тих хрунів вже бойкотувати. „Добровільна" бранка відбувається в Козівщині так як і в краю.

„Добровільна бранка" в Рогатинщині.

„Добровільна бранка" до польського війска була в повіті призначена в речинци від 11—23 грудня 1922 р. Кільканайцять хлопців зловила жандармерія при помочі війска; їх визнано здібними. Підчас латинських свят „лови" на „добровольців" припинились. Та за те зараз по новім році розпочались зі скріпленою силою. І так в ночі з 1. на 2. січня впав до села Підмихайловець сильний відділ жандармерії і почав шукання за призивними. Зловлено чотирох. Одного збито до крови. Тої самої ночі зловлено в с. Явчу кількох, в Загірю двох в Книгиничах одного. Всіх відставлено до Бережан.

При ловленню хлопців жандармерія теророзує їх родини. Дня 15. грудня м. р. прийшов жандарм Павліцкі ще в одним до селянина Василя Шмотолохи в Книгиничах і загрозив йому, як що його брат сам не зголоситься на станицю поліції — „то не ренче пану, ча пан бендзе в своей халупе седзец". Між людей пущено поголоску, що як призивні добровільно не зголосяться, то їх родини попалять. Так і подібно грожено майже усім родинам. В Книгиничах так сильно перестудився призивний Остап Наявко, що дістав запалення мозку і 30-го грудня помер. Дня 1. січня відбувся величавий похорон бл. п. Остапа Наявка при участи двох тисяч людий з Книгинич, Загіря, Явча, Васючина, Григорова та Помонят. Похоронні церемонії відправило двох священиків. Греміяльну участь в похороні взяли Товариства чит. „Просвіти" і „Січ" з Книгинич і з Загіря, з вінцями з відповідними написями. Сильне враження на присутних робили січовики в одностроях і лентах. На похороні не бракло і „вландзи", яку заступав звісний в околиці жандарм Верщта.

Де православні єпископи?

Еп. Володимир Гроди. заточений в Дерман. (Дубен. п.) монастир.

Арк. Єлевферій Вилен. — в м-рі Камедулів під Краковом.

Еп. Пантелеймон Пинськ. — в Мелецькому м-рі під Ковлем.

Еп. Сергій Холм. — висланий за границю.

Все це, кажуть, зроблено з благословення Високопреосв. Митрополита Георгія.

Білоруські посли і сенатори, разом з українськими (вони йдуть разом), внесли з приводу цього інтерпеляцію до міністерства ісповідань з запитанням, де ділися православні єпископи?

Студентство на еміграції.

Дня 10. грудня 1922 р. зорганізувався в Празі „Союз українських студентів з північно-західних українських земель", до котрого війшли студенти з Холмщини і Волині, яких не принято до польських університетів і вони учаться в університетах в Чехії. Союз постановив собі ціллю притягнення до вищої школи можливо ширших кругів української молоді Холмщини і Підляша і підтримувати звязок з краєм. Членами союзу заложено Прес. Бюро і прочитано кілька лекцій про сучасне положення на Холмщині і Волині.

Союз прислав привитання клюбу послів у Варшаві.

Допомога Американців.

Американське тов. квакерів звернулося до совітського уряду з проханнем віддати йому один з повітів України, які постраждали від голоду для відновлення там сільського господарства. Квакерам відданий район в маріюпільському повіті.

„Бандити" на Україні.

В Києві недавно ліквідовано ватагу, яка нападала на потяги. Недавно ця ватага напала на потяг, яким їхала італійська місія. Підчас нападу був забитий проводир ватаги Орлик. За останній час, загалом, збільшився вуличний бандитизм; для боротьби з бандитизмом на окраїнах поставлено кавалерійські розїзди. Недавно революційним трибуналом присуджено до розстрілу 10 бандитів.

Обіжник комуністів.

Центральний комітет комуністичної партії України розіслав своїм організаціям обіжник такого змісту: „Поступаючий в наслідок харчової кризи розвал державної господарки України, який викликав спинення богатьох заводів і скоротив зелізничий рух, кличе всіх нас на спільний фронт боротьби з розрухою, яка загрожує стати великою катастрофою. Не розкидайтесь на всякі инші роботи і сконцентруйте всю свою увагу, всі свої сили на двох найважнійших завданях, що стоять перед нами: постачання харчів робітникам копалень, заводів й транспортів і заготівка палива".